

487465

FOIȚA

PREDICATORIULUI SATEANULUI ROMANU

Pentru cestiuni basericesci, scolastice, economice, igienice s. a.

Va esi la 1 st. n. a fiesce-carei lune in alaturarea „Predicatoriului Sateanului Romanu.“	CURSULU I. 1875.	Numerulu 4. 1-a Apriliu	A-se adresá in veri-co cestiune la : Redactiunea fóiiei „Predicatoriulu Sateanului Romanu“ in Deés.
---	---------------------	----------------------------	--

Pecatele nostre.

II.

Nescienti'a.

(Capeta.)

Amu aretatu partea ce avem noi Carturarii luminati, preotii invetiati, advocatii censurati si invetiatorii cualificati in pecatulu nescientiei, care e caus'a multoru rele si napastuiri, la cari e supusu poporulu nostru si amu recunoscutu si in acest'a o léca de vina la pecatulu fatalu alu nescientiei, — nu pentru de a esensa séu acusa pre unulu séu altulu in deosebi, ci pentru de a ne reamenti noi toti acelia, caror'a ni-au ajnusu si numai o fascilitia din facl'a scientiei, detorenti'a de a lumina acestu poporu, din care ne tragemu si din a carui'a sudóre ne sustienemu, preotu si invetiatoriu, intocm'a cá advocatu si scrietoriu si prin acaruia lumina si radicare luminamu si radicamu Natiunea intréga — inaintându-o spre venitoriulu de auru prédísu de Profetulu nostru nemuritoriu.

Se nu aruncamu laicu pre preotu si preotu pre laicu indetorierea de a lumina si invetia poporulu, ci toti de o potriva fora deosebire de stare si pusetiune dupa invetiatur'a ce avemu se desceptamu si luminamu poporulu in besereca si scola, acasa si pre ulitia si in totu loculu unde ni se da ocazione a conveni cu elu, — si elu vediendu bonavolienti'a nóstra desinteresata ne vá asculta si deschidiendu-si ochii va vedé reutatea nescientiei, in care a jacutu pana acum'a si vá inbraciosia scienti'a si invetiatur'a singur'a sustenatoria si inaltiatoria a natiuniloru si poporeloru de pre acestu rotogolu a pamentului.

Se-i aretamu trecutul si punendu-lu acela gloriosu in facia cu presentele durerosu, se-i aretamu calea pre care purcediendu pote scapa de incuraturele presentelui si a se avénta la unu venitoriu mare si frumosu asemenea trecutulu seu gloriosu. — Cu amentirea fapteloru maretie ale Parentiloru si stramosiloru se-lu indemnamu si incuragiamu a pasi in urmele fapteloru loru maretie singuru ast'felia potendu elu si cu elu noi si intréga natiunea a se redica la trépt'a stralucirei si a marirei strabuniloru.

Se-i aretamu daunele economiei neratiunale si folósele unei economie mai ratiunale si cu cifre chiar', se-i punemu inainte catu de tare este insielatu de camatarii si birtarii, cari folosindu-se de nescienti'a lui, i-i dau cu un'a pentru de a lua cu sut'a si cu mi'a, pana se-i manance si mosi'a si vétr'a parentiesca.

Si mai pre susu de tote se-lu indemnamu la imbraciosiarea meserieloru si a industriei de totu felinlu; ea-ce lipsele sau inmultitu si maritu, si din isvóre de venitu numai cá celea ale trecutulu, nu se potu acoperi si suplení, decatu cu jertfirea pre rendu a mosiorei parentiesci.

Si preste totu se-lu desceptamu si luminamu asupr'a incuratureloru presentelui, se-lu indreptamu si pregatimu la reformele mari ce 'lu ascépta, cari aflându-lu nepregatitu ar' poté se-lu cutropésca si nimicésca, pre candu din contra aflându-lu pregatitu pote cá se-i ajute numai redicarea si inaltiarea la apogeulu stralucirei si a marirei.

Din amvonulu besericee si din catedr'a scolei, din gur'a Preotulu si din gur'a laiculu de o potriva se audia poporulu si se invetie a-si cunosce chemarea si missiunea s'a, virtutea si tari'a s'a. Descendente alu unui poporu domnitoriu a lumii elu se-si cunosca chemarea de a sta in frunte cu cele alalte popore civilisate, si

nu totu la cod'a tuturoru parvenitiloru, — misiunea de a stapâni impreuna cu poporele marite, er' nu de a ff subjugatu si incatusiatu cu poporele strivite.

„Precepere asié de iute, intielegere asié deschisa, agerime asié de mare impreunate cu indemanatate in portare cumu vedemu la Romanulu celu mai de rendu si mai neinvetiatu nu mai aflamu nicairi, cumu marturisesce insusiu germanulu Hoffmann, pentru ace'a cumu adange totu elu, acestu poporu, intrunindu-se si aducandu-se la cea mai înalta civilizatiune ar' ff potrivita se sté in fruntea culturai spirituale a întregi umanitati.“ Nu lipsesce dara spre redicarea si marirea poporului nostru decatu unu mai mare interesu facia de starea lui din partea acelor'a, cari luminati insii cu invetiatur'a au detorintia de a respandi acea lumina prin poporulu neinvetiatu: ca-ce cumu dîcè Christosu „Nu se cade, cá lumin'a aprinsa se se puna su patu, ci in luminariu, cá se lumineze, — si asié neci lumin'a scientiei si a invetiaturei nu se cade a se tiené ascunsa între celi patru paretii ai casei, ci trebuie vestita si respandita printre poporu si elu desceptatu si luminatu se va redica acolo de unde cu fala va poté dîce: Romanus sum civis!

Numai cu câte o léca de cazania se'u poverste din vremile celea bune — cetita si ace'a de câte unu Cantoru din betrani — nu vomu ajunge neci candu a avé unu poporu desceptu si luminatu, — spre acést'a se receru invetiaturi practece, invetiaturi acâroru adeveru se-lu afe poporulu in insasi viétii'a de tote dílele.

Cu ace'a cá, cá Preotu amu servitu s. missa si amu predicatu cev'a si despre nemorirea sufletului, se'u cá Invetiatoriu amu tienutu lectiune 2 — 4 óre pre dí si amu propusu pote si o léca de calculatie, — cá advocatu amu susceptu pre langa o buna léfa caus'a drépta ori nedrépta a cutarui'a si pote i-amu data si pucina sperantia de câstigare a processului pentru cá se nu venia cu man'a gola candu va mai veni, se'u cá scrietoriu si carturariu amu scrisu cev'a înalta politica si pote amu mai amentitu ici-colo si dreptele pretensiuni ale poporului neindreptatitu si apesatu se'u dóra i-amu si preamaritu si laudatu allipirea s'a catra tronu si credinti'a s'a catra patria — inca nu amu facutu destulu detorentiei de-a desceptá, luminá si invetiá poporulu si elu a remasu totu acolo unde a fostu, adeca: intunecatu si apesatu, nesocotitu si napastuitu.

Se-i arctamu drepturile ce are cá cetatiénu alu Patriei comune spre a carei'a sustienere si infiorire 'si dá crunt'a s'a sudore si-'si vérsa scumpulu seu sange, si se-lu invetiamu a-si sustiené si aperá acelea drepturi in faci'a toturoruu incercariloru de impilare si subjugare.

Sustienendu-lu in credenti'a si bunele moravuri ale strabuniloru nostrii se desceptamu in densulu tote acelea virtuti patriotice si nationale cari au facutu glori'a si marirea loru, si desceptandu in elu reverinti'a catra strabunii sei si aspiratiunile la unu venitoriu gloriosu se-lu facemu cá se urmeze si densulu in credenti'a si virtute, romanismu si patriotismu pre strabunii sei, cari au sciutu a se redicá la apogeulu marirei si a gloriei nationale.

Si preste totu luminandu-lu si invetiandu-lu cu tote ocasiunile si in tote impregiararile se-i dámu in mana faci'a scientiei cá se-si cunoasca starea si puterea, chiamarea si detori'a s'a, si elu pusu ast'eliiu pre calea progresului va cresce si va sporí, va înaintá si infiorí, ca-ce cumu dîce unu mare scrietoriu romanu *) : „Unde cultur'a popóreloruu ajunge la culminatiune, se topesce dein-aíntea ei ori ce sórte aspru amarita, si portile infernului, déca nu adí, mâne i-i se deschidu spre a-lu preface intr'unu campu eliseicu, pentru care strabunii nostri se armá cu virtute militara si gloria de fapte eroice.

Beseric'a romana greco-catolica sabornica.

IN AJUNULU UNUI SINODU MISSTU

*) Archi-Diecesei rom. greco-catolica de Alb'a-Jul'ia-Fagarasiu.

Seirea despre convocarea pre primavéra a unui Sinodu misstu a Archi-Diecesei romane greco-catolice de Alb'a-Jul'ia-Fagarasiu, impartasita de noi in primul numeru a acestei june foie chiar' din gur'a marelui Archi-Pastoriu Escelentiei S'ale Dr. Jo an u V an cea, fû primita de catra toti cu vîna bucuria, dede inse ansa si la unele ingrigiri si temeri chiar'.

Si noi nu ne miramu de locu neci de un'a neci de alt'a. Ca-ce cene se nu se bucure, candu dupa atát'a tempu de amortiéla a corpului nostru besericescu-nationalu, dupa atát'a tempu de vegetare mai multu decátu de adeverata vietuire, in urma vede lucrandu-se de marii Archi-Pastori pentru reabilitarea besericei romane greco-catolice in drepturile avitice si reasiediarea acesteia beserice pre basa sabornica. — asié precumu a fostu remasu ea din tempulu Apostoliloru si asié precumu amu avutu-o pana la pasirea in viétia a dreptului de cape rapé.

Dar' de alta parte doiosu fiesce-cene — Preotu si laicu fora osebite — de frumosulu constitutionalismu aviticu a besericei lui Christosu, cene se nu se insufe totu odata si de ingrigirea si temerea chiar', cá nu cumv'a dupa atát'a tragánare si amênare — causata ori de

*) „Foia“ Gazetei transilvane an. 1860. nru 10.

celi cu constitutionalismulu pre buse si cu strivirea in fapta a totu ce nu e de unu soiu cu eli, ori de pucinnu constitutionalismu a acelor'a, cari avendu dreptulu convocarei sinodeloru nu avéu de a mai intrebá pre An'a si Caiat'a, neci de a mai colindá pre Pilatu din Pontiu, ci numai de a face usu de dreptulu loru incontestabile — cà nu cumv'a dicu acum'a se se scirbeze cev'a din frumosulu constitutionalismu avitieu a besericei lui Christosu, nu cumv'a adeca noulu constitutionalismu a besericei romane greco-catolice se ffa numai o derisiune a vechiului constitutionalismu a besericei crestine.

Erá dara o ummare naturala atátu bucur'fa provenita din acést'a scire câtu si ingrigirile si temerile provenite din cugetulu la venitoriulu besericei nationale romane greco-catolice. Si pentru aceea noi ne patrunserámu atátu de multu vediendu din scrisorile pline de ingrigiri si temeri, ce primirámu si primim'u si astadi dela abonantii si Corespondentii nostri in acestu objectu, víulu interesu ce nutresce fiesce-care in pieptulu seu facia de beseric'a si scól'a romana nationala atátu de multu legate intru sene si atátu de multu legate cu insasi viét'ia nóstra politica nationala. Si acumu punendu in discussiune acést'a cestiune lasámu se armeze aici unele din acelea ingrigiri si temeri, de cari suntu pline scrisorile numeróse ce ne stau inainte, acaroru publicare per estensum nu o potemu face pentru angustia mea spaciului de care dispunemu acároru estrasu inse inca va ff de ajunsu pentru de a vedé marii nostri Archi-Pastori precumu ingrigirile si temerile, asié si dorintiele si acceptarile intielegintiei romane greco-catolice — Preoti si laici de o potriava. — in cestiunea abilitarei besericei romane greco-catolice in drepturile avitice si a readucerei in viét'ia a vechiului constitutionalismu besericescu prin redarea caracterului *sabornicu* (sinodicu) besericei.

„Singuru beseric'a sinodica — suna o scrisore subscrisa de mai multi intelleginti Preoti si laici din Archi-Dieces'a de Alb'a-Jul'ia-Fagarasiu — cuprindiendu cá o buna mama pre toti, preoti si laici, cleru si poporu, prin legatur'a iubirei fratiesci íi impreuna in unu singuru trup, formandu ast'feliu o cetate de asupr'a muntelui, unu vallu puternicu de a infruntá tote atacurile din afora, si pentru aceea candu se-ar' redá besericei nóstre greco-catolice vechiulu caracteru de sinodica nu se-ar' face neci mai multu neci mai pucinu, decâtu se-ar' dá mangaiarea si allinarea si se-ar' plení dorinti'a si acceptarea ardinta a toturoru Romaniloru greco-catolici, ífe preoti ífe laici, si besericei greco-catolice insa-si prin caracterulu sinodicu íi se-ar' dá taría si potere, marire si inaltiare. Si

Domni'a-Vóstra din tener'a Diecesa a Gherlei, ífi tenerei surori suntu mai fericiti decâtu noi ca-ce Archi-Pastoriulu ce ve stá la cárna au preceptu-o acést'a dela chiar' ocuparea scaunului Archierescu — dovéda consistoriele plenarie si conferinti'a scolara, din cari neci dintr'un'a n'au fostu eschisi laicii intelleginti si in urma dovéda sinodulu misstu tienutu in anulu trecut, — dovéda dicu semnele de viét'ia constitutională ce ati datu in doi ani mai multu decâtu noi in de doue ori douedieci de ani. — Si la noi se aduna candu le vene la socotéla câte vre-o doi popi mai mari si apoi facu suaturi preste suaturi si in urma cu ce ne aflámu decâtu cu câte've canóne, in cari se mai nisuesce pucinu la apesarea preotímei rurale fora inse a se face cev'a si pentru datarea aceleia cá se se puna si ea in stare de a-si acoperí baremi in câtuv'a multele indigintie, déca nu se pote pune in stare de a poté traf dupa recerentiele tempiloru moderni. Si ast'a se face destulu de intieptiesce, pentru cà care preotu mare ffa chiar' cu crucea pre pieptu va ff in stare a obligá pre poporu la cev'a elu de alui voia si dupa alui inalta socotentia, déca nu-i lasa si cev'a drepturi aceluia poporu, numai acelea drepturi scíi Domnule, cari le-au avutu elu din inceputu si le-au si folositu pana mai nu scim'u candu li se-au luat'u fora de a se mai intrebá câtu de câtu de vré se'u nu vré. Cá se se póta aduce poporulu acolo cá se dé preotímei subsistentia cuvenita e de lipsa se íi se mai dé o léca de invetiatura si mai alesu se se lasé elu insusi prin representanti din senulu seu in suaturi de acelea, cari mai demultu candu eráu le dícéu sinode, prin representanti inteligenti de acelia dícemu, cari mai avendu de lucru cu elu, potu, amblándu printre elu, in continu alu luminá si desceptá asupr'a recerintieloru tempului si asupr'a multeloru lipse, la cari suntu espusi Preotii in diu'a de astadi pre langa veniturele celea de acum'a-su doue-trei decenie. Apoi óre cleru si poporu intrunitu in Sinodu nu ar' poté prin Representantii la Guvernu si Majestate a dobandí ace'a numai, ce pre dreptu íi-i compete din lad'a tieréi se'u fundulu relegiunariu nu scim'u, Santiele loru mai bene voru scíi, pentru sustienerea Clerului, ca-ce scíi ca si ast'a a fostu intre punctele de fagaduentie, candu s'a factu invocéla unirei. . . .

Noi nu scim'u ca óre sinodulu convocádu pre primavéra de Metropolitulu nostru íivá sinodu misstu, sinodu convocatu pre bas'a vechiului dreptu, a vechieloru canóne si regule, se'u va íf érasiu numai unu sinodu cá celea de mai in anii trecuti, si Domni'a t'a inca nu ne spui acést'a, ca-ce déca are de a íf numai unu sinodu de acela a aniloru trecuti, atunci mai pote si remané, cá totu nu multu sporiu va face.

Urméza apoi pre largu a aretá pucinnlu folosu ce are beseric'a, atátu cea invetiatoria cátu si cea ascultatoria din impunerea numai de canóne pucinu ascultate si mai pucinu impenite si pote si mai pucinu recerute de impregiurarile actuali si in urma ne ceru publicarea statutului Sinodalu a Diecesei de Gherl'a.

„Scirea despre convocarea pre primavera a unui Sinodu Archi-Diecesanu la Blasiu comunitata in celu de antain numeru ala foiei t'ale, óre nu e o scire seósa numai din fabric'a de noutati a diurnalisticéi, care face noutati se'u publica sciri audite din funte secure (totu de-anu'a in scornire), candu mai are locu in foia si n'are cu celu ample? ne intréba cu tota naivitatea Corespondentele nostru ordenariu din Alb'a-Jul'i'a, si apoi adauge: „Eu credu cá se fia si drépta acést'a scire cu atátu mai vértosu ca-ce nu descoperi ca ore acelu sinodu va fi numai din Preoti se'u va fi mestecatu, ca-ce vediendu cátu se ferescu Preotii a lasá in suaturile Santieneloru S'ale pre laicii intelliginti, de cari se temu dóra ca i-voru controllá uritu in lucrările loru, nu prea mare sperantia avemu de sinodu mestecatu, credu dara ca pote a se conchiamá la olalta intr'unu consiliu — pre care apoi l'ar' botezá Sinodu — cáti-v'a Preoti se'u pote si mai multí cá se se mai vedea si se anneze cu capulu la câteva canóne se'u regule, legi se'u regulamente se'u cumu voru fi botezate, cari le va fi avendu lucrare deja Escelenti'a S'a in pulpitululu seu, — dar' insémna óre acést'a unu Sinodu si aduce óre acést'a cev'a folosu besericei? Eu anevolia credu.“

„Eu am auditu de multu vorbindu-se prin Blasiu de unu Sinodu misstu ce ar' avé Escelenti'a S'a in cugetu alu convocá — ni scrie intre altele Corespondentele din Sabiuu — si scirea convocarei pre primavera a unui Sinodu Archi-diecesanu impartesita in primul numeru alu Predicatoriului Sateanului romanu m'au imbucuratu forte multu, pentru cá speru ca acestu Sinodu va fi de securu Sinodulu misstu de multu oftatu si aseceptatu, — numai de ar' fi acésta scire publicata din funte competente si ast'feliu de se-ar' realisá, ca-ce dieu a totu apromite si a nu mai impeni, a totu aseceptá si a nu mai capetá an ajunsu pana acumu si au si intrecutu asié, cátu nu mai dorimn din de aceste. Aseceptamn dara cu doru convocatoriile la Sinodulu misstu a Archi-Diecesei romane de Alb'a-Jul'i'a, dara si pana atunci cascigandu-ti informatiuni mai de aproape pune in discutie cestimea.“

(Va urmeá).

Canonele facute in sinodulu santei baserice archi-diecesane gr. cat. rom. de Alba-Julia-Fagarasiu,

carele s'a tinutu la Blasiu in 20-22 Octobre anulu Dozanului 1869.

(Urmare.)

Sectiunea 2.

Despre indemnarea poporului la frecuentarea basericeii.

Canonulu 17. Spre indemnarea poporului la padirea s. baserice este de lipsa, cá tote faciele basericesci, aducandu-si a mente de pedeps'a canonului 80 dela Trul'a, se premerga cu esemplulu celu mai bunu in frecuentarea cultulu divinuu. Dereptu aceea

a) Preotii infacisiandu-se cu esactitate la tote functiunile cultulu, voru grigi cá in Serbatorie si Dominece tota famili'a loru se fia de facia la S. Liturgia, asemene si sierbitorii loru, cari nu voru fi de lipsa spre padirea casei, — acesti-a apoi se merga la Inseratu.

b) Cantorii, fetii, curatorii, inspectorii scolari, betranii comunei basericesci asemene se se indetoreze facia cu familiile loru, altucumu, dupa a don'a admonitiune facuta de parochulu locului la casu de neindereptare se se deferesca protopopului, carele pre celi ce suntu in ore-care officiu basericescu, se-i pota si lipsi de deregatoria cu sententi'a scaunului seu.

c) Invetiatorii asemene in Dominece si Serbatorie adunandu pruncii scolari la scola, cu acelia regulatu se se infacisiese la S. Liturgia si la Inseratu si pre prunci se-i dede la cantările basericesci.

Canonulu 18. Pentru a impucina ocaziunile ce se ambieau poporului spre a absentá dela baserica:

a) Ordinariatulu in contielegere cu locurile mai inalte se midilocesca strapunerea terguriloru, ce aru cadé in serbatorie, pre dilele urmatorie;

b) se opresca adunarea poporeniloru pre la ospetarie, pana dupa Inseratu *)

c) Parochii se nu canone in ajunulu serbatorieloru ori Sâmbata, de cátu nunte fora petreceri sgomotose;

d) se se opresca jocurile publice pana dupa Inseratu **);

e) se nu tiena claca in di de serbatoria;

f) se scutesca pre poporeni dela detorinti'a de a se infacisia in aintea tribunaleloru in dile de serbatoria.

Canonulu 19. Preotii se tiena in totu anulú cu deosebire la Intrarea in baserica a s.

*) Vedi Approb. Const. P. V. Edict. 51 de anno 1819, si decret. Gubern. de 17 Dec. 1816 N. 5807.

**) Sinodulu din 1700 p. 28.

Vergure Mari'a si la intimpinarea Domnului: cuventare despre detorenti'a de a amblá la baserica; cu alte ocațiuni benevenite inca se instrueze pre poporu despre acésta detorentia.

Canonulu 20. Parochi se laude pre celi diligenti in frecuentarea basericeii si se li faca câte una indemanare spirituale in remuneratiunea evlaviei si a esemplului bunu; era pre celi reci se-i admoneze parentiesce si deca nu se inderepta, se-i pedepsesca cu subtragerea unoru functiuni nu neaperatu recerute, de es. nefacundu santirea casei candu e provocatu, ori lasandu unele solemnități, de es. facundu inmortentare imbracatu numai in Epitrachilu, lasandu cantece rituali.

Era deca spre dorere s'ar' aflá, carele in contr'a totoruru admonitiuniloru si silintieloru parochului spre alu indereptá se duca totusi un'a vietia scandalosa, si in tempu mai indelungatu se intrelase impartasirea sa cu s. sacramento dupa prescrierea s. mane basericeii, unulu cá acel'a se se pota lipsi de inmormentarea basericesca.

Sectionea a 3.

Despre predicarea cuventului lui Domnedieu.

Canonulu 21. Fia-care parochu este indetoratu la tote Serbatoriele si Dominecele de preste anu sub s. Liturgia a tiené cuventare omiletica, ori morale, ori dogmatico-morale, despre Evangeli'a dilei, cátra poporulu adunatu intr'unu stilu usioru si la intielesulu acelui'asi. *)

Intru aceste cuventari vomu combate peccatele, cari incepu a se latí in comunele loru, inse cu aceea prudentia pastorale, cátu pre neme se nu numesca seau arce cu man'a; si voru espune principiale invetiaturei crestine catolice, propfindu-le cu argumente pucine dar' chiare si convingatoria: — si avendu tempu de pregatire neccandu nu se voru incumtá a tiené cuventare fora pregatirea cuvenintiosa, cetindu, meditandu, insemnandu in scrisu si invetiandu cele, ce voru se dica.

Canonulu 22. Sub decursulu anului scolasticu elementariu preutulú vá catechisá amesuratu planului de invetiamentu prefigundu pentru scolele elementarie.

Canonulu 23. Teneretalu, carele a esitu de sub oblegatiunea de a frecuentá scol'a elementaria, inse nu este legatu prin casatoria, se va catechisá de preutu in baserica, si inca fetiorii in tote Dominecele, era fetele in tote Serbato-

*) Vedi sinodulu din 1700 p. 14, si Decret. lui Atanasiu I. din 1711 p. 4.

riele de preste anu, in restimpu de una diumetate de ora in ainte de Inseratu, desfasiurandu-lise argumentele cele mai de frunte, prin cari se arata lipsa revelatiunei divine, inceputulu domnedicescu alu religiunei crestine, inchiaturele credentiei impreunate cu desluciri morali si esemple biblice, in urma detorentiele cátra Domnedieu, deapropole, cátra noi inisi-ne, si cele osebite ale fia-cáruí statú. Propunerea se fia cátu se pote mai pre scurtu si mai lamuritu. *)

Canonulu 24. La ocațiuni felurite neccandu se intrelase preutulú a indereptá cátra poporu cuvente plene de zelu si indulcire spirituale, esplicandu-i insemnetatea actului. Mai vertosu administrandu santele Sacramente se arete in pucine cuvente vertutea si urmarile benefactorie ale acelor'asi. — pentru care scopu s'au asiediatu acele de Domnulu Christosu? cu ce pregatiri trebue primite? si altele la intielesulu fia-cáruia.

Canonulu 25. Cá preutimea se pota respunde acestoru detorentie, se accepta dela preutii mai teneri si inca in poteri, a lucrá si compune unu síru intregu de cuventari pre tote Dominecele si Serbatoriele anului, precumu si unt síru de vorbiri catechetice despre intregu contienutulú doctrinei crestinesci.

Canonulu 26. Se se provoce preutii, cari au colectiuni de predice compuse de densii, ori dela altii capetate, cá acele se le susterna Ordinariatului, unde revedindu-se, din cele mai bune se se faca una colectiune de predice pre tote Dominecele si Serbatoriele de preste anu, precum si la tote ocaziunile. Acésta colectiune tiparindu-se se se procure pentru fiacare baserica.

Asemene se se tiparesca unu opu catecheticu, care inca se se cumpere pentru fia-care baserica.

Canonulu 27. In fiacare anu se se eseria premiú pentru predic'a cea mai buna deducunda despre anumita tema. Elaboratulú premiatu tiparindu-se se se trameta la tote basericele.

Canonulu 28. Pentru cá in elucrarea cuventariloru sacre se se pota ajutá si preutii celi mai seraci, in fiacare eparchia protopopesca se se infintieze biblioteca eparchiale numoi câte 1 fl. v. a. pre anu. Din sum'a estu felia adunata se se procure numai opuri teologice, biblice si omiletice, si pre langa indice esactu se se concedia protopopului; singuri preutii eparchiali se se pota intrebuintiá, sub conditionile defigunde in Adunariile protopopesci.

(vá urmá).

*) Sinodulu din 1742 diu'a II. p. 1.

Adamu si Archangelulu Rafaelu.

„E de ne pas nous troubler, à moins que nous ne les cherchions nous-mêmes par de pensées errantes et de notions vaines.“
Milton.

— in Paradisulu pierdut. —

Adamu in florea vietii si domnu in Paradisu
Cu dulcea lui femeie erá nemoritoriu,
Si fierale plecate picioarele-i au linsu,
Cà-ci inea nu gresise spre Naltulu Creatoriu.

In stare de junie pamentulu una gradina
Si arbori si campie si munti aturci erá
Edemulu una gradina de flori si de lumina,
Si limpede isvore femeia le domné.

O aura usiora cumu sufla unu zefiru,
I-i recore obradii si peri i resfirá;
Din ce in ce mai dulce iubitul trandafir
Se rumenea; placerea din buze-i rourá.

Adamu 'si perdé mentea l'alu Evei dulce chipu,
Frumosa cá unu Angelu, nascuta-n Paradisu;
A omului din costa, — precumu e alu seu tipu,
Perfect 'i-o dete Tatalu, intr'unu amorsu visu . . .

La dens'a se totu uita, o admira, si rapitu,
Fericé, multu fericé antaniulu omu traia;
De farmeculu iubirei, de armonii nimitu,
La ceriu cautandu cu ochii, din sufletu multiemiá.

Una stea, unu Angelu vine: Archangelu Rafaelu,
Cu chipulu de junetia, cu ochii de azuru,
Angelic'a lumina straluce dupa elu;
Adamu si chiar' pamentulu tresalta impregiuru.

Adamu decumu zaresce pre Angelu Serafimu,
Se uita, 'lu cunosce si bene l'a-ntielesu.
Trimisulu dela Domnulu, luminatoriu sublimu,
I-i cauta in facia, la inocentu-alesu.

„Adame, i-i vorbesce prin sunete ceresci,
Divinu angelicu ospe de omu apropiatu,
„Se-ti fia tfe pace! nemoritoriu ce esti,
„Precumu te puse Domnulu alu tiei imperatu!

„Adamu si tu, o! Eva urmati in voi'a lui!
„In legea s'a divina pre Domnulu ascultati!
„Ca sorele, pamentulu, la care-abateri nu-i;
„Din campi si rfuri, plante, din totu-esemplu luati!

„Ca ordin dete Domnulu Parinte Creatoru,
„De ori ce se ve-atingeti, de un' a ve ferí . . .
„Mancati din fructe, apa luati dela isvoru;
„Hereditati pamentulu urmandu a ve iubi.

„Dar' inse din celu arboru de benele si reu,
„Esiudu rentatiunea, — din fructu-i nu mancati;
„Gresic'a e un'a crima, pecatulu fructulu seu,
„Si-ai mortii veti fi prada, dorerei alungati.

„Adame! o! asculta ace'a ce-ti vorbescu!
„Oftat'ai de revolt'a angelicee poteri? . . .
Si Angelulu descrie c'unu chipu Domnediesca
Caderea lui Luciferu din 'nalti sublime sferi.

„De intrige, invidii, de lingusfre rea,
„Feresce-te Adame se nu fii insielatu,
„Se nu te 'nsieli de vorbe, minciun'a n'ascultá,
„Ca reulu este mare, produsu dela pecatu.

Descrise elu pecatulu contrariu la principu,
Nefericiri, desastre c'aduse si in ceriu,
De egoismu, invidii, luandu infernulu tipu,
Angelicéle cete cadiura — de atunci peru! . . .

„Feresce-te Adame! te 'nlaturi de pecatu!
„Se n'asculti inamiculu ascunsu, amagitoriu,
„Venindu se ratacesca unu sufletu nepatatu;
„Se atitie 'er revolta, de rele voitriu.

„Cà-ci elu cadiutu din ceriuri, din fericiri cadiutu,
„Si condemnatu torturei la foculu din Infernu,
„Ne-amiculu se ve perdia, lucréza nevediatu
„Cá omulu la un'a sorte cu elu a fi 'n eternu.

Adamu ce ascultase p'-Archangelu Raphaelu,
Se scutura cu spaima affundu de inimicu.
— „In Domnulu me voiú tie! in cugetu dise elu
„In Domnulu fiendu tare, nu tremuru de nemicu.

Si omulu la iubire inalta si fericitu,
Intorce ochii unde femeia lui dormea
Pe ierba, la lumina, subtu arbore 'nfloritu.
„O! Angele privesce ce dulce este ea?

„Se scii cáta iubire in Domnulu mi-a 'ntaritu
„Acésta creatura frumosa pre pamentu?
„De-ai scí ce fericire! de-ai scí candu amu diaritu
„A ei cautatura? . . . suride cá celu Santu!

„O! Angele-mi spune, in ceriuri voi iubiti?
„Vedeti voi fericirea ce eu amu cunoscutu?
„Aicea e Edenulu, sub arbori infloritu!
„Aicea fericirea si-amorulu meu nascutu! . . .

„O! Angele! cumu dara asié de multu privindu
„Pe dulcea-mi soriora, se potu eu a gresí?
„Pre Domnulu totu-de-aun'a, ca Angelii iubindu,
„In legea s'a urmavomu in cale-i a pasi.

„Si nece una-dat' acel'a teribilu neamicu
„In noi nu o se afle pre fiulu celu cadiendu;
„In Domnulu, numa 'n Domnulu, in altu-ceva nemicu,
„In Domnulu indreptavomu audiulu si cuventu. . .

„Adame! fia ast'felu precumu mie 'mi dicei! . . .
„Vorbí la densulu Angelu catandu cu ochi ceresci,
Pe buze-i bonatate, — vestniunte-avendu anticu,
A radielor lumina si aripi angeresci.

„Dar' catá inse bene, si séma bene iá!
„Cá nu cumu'a s'aluneci nevrendu de a gresí,
„Si nu cumu'a femeia se v'amagi si ea?
„Veti plange Paradisulu din care veti esí.

„In Domnulu cata bene, in Domnulu, legea s'a,
„Adame, implenesce, adóra ce ti-amu disu;
„De egoismu, de patimi, de lingusfre rea,
„Feresce-te, Adame, feresce-te si 'n visu.

„Iubesce inse! . . . Domnulu voit'a prin amoru
„Credintia si sperantia la omu a intari,
„Voindu elu prin acést'a, Ceresculu Creatoru,
„Principiulu la bene de reu a se ferí. . . .

Si Angelulu, cá focuri din stele luminose,
Luá indata sborulu, spre ceriuri aripatu,
Adamu privi la densulu si unu suspinu elu scóse.
Elu planse in adencu-i caderea la pecatu.

Er' Angelulu mai dise plecandu: „Adamu vei scí,
„Femeia e in lume progresu 'n venitoriu:
„Lumini, regenerare v'aduce! . . . si va fi
„A omului salvare, priu fii si-alu ei amoru! . . .

Ales. Pelimonu.

FEMEIA.

(urmare.)

IV.

Femeia în societatea modernă, n'are acel'asiu rolul la toate națiunile.

Netîndu contu de nuanțele mici, puțin transiate, femeia ne apare adî în patru diverse condițiuni.

Femeia fetisă,
Femeia servă,
Femeia curtesană,
Femeia liberă,

Femeia fetisă e femeia orientală. Aci, ea e o divinitate penată. Lumea, affacerile, grigiile s'ale, totu felulu de labore, totu ce ar' indolora-o materialicesce și fisicesce e îndepărtatu de ea : idolulu vetiuesce în regiuni superioare, în mîdiulocu păcinic, înfrunșetiatu, unde neci ochiulu îndiferentelui, nu vine s'o profane.

Recunoștemu asta idolatrie de neinteligentă, pernicioasă ; înse nu-i potemu refușă ore-care poezia : e manifestarea respectului, venerațiunei până la escesu, escesu ce aduce mai multu reu, decatu bene.

Femeia servă e femeia barbarului.

Barbarulu, cu grosolanele-i instincte n'a potutu precepe rolulu femeiei. Abusendu de fortia materială, elu a facutu din ea unu instrumentu propriu la întretinerea s'ă materială. Pentru acea femeia cele mai grele munci, pentru ea atitudinea cea mai umilă, pentru ea maltratare morală și materială. Ast'ă e femeia tuturor barbarilor, ast'ă e încă femeia slava.

Fetisismulu asiaticu, brutalitatea barbarului într'unite a creatu a treia specie de femeie : femeia curtesană.

Femeia curtesană e femeia societății semi-culte.

Femeia curtesană e semi-liberă.

Fetisismulu, idolatri'a o reține în un'ă lume separată, în un'ă lume de flori și profume create numai pentru ea ; în o lume nude amorea nu-i mai ample cugete și simțiri, neci o asserva brutalitatea la ocupațiuni penibile și asupritore ; femeia curtesană pare liberă ca-ce nu e întielăsa neci iubită.

O societate semi-cultă are îndestulu pentru a precepe ca nu e nascută femeia spre a fi sclava servitore a barbatului, i-i lipsesce înse necesarul spre a întielege înportantia rolului femeiei, și o crede venită pre lume spre a amusa. — Ca se placă mai multu asta jocaria ea este adornată cu totu ce viséza mai fantasticu ; de acolo lussulu estra vagantu a femeiei curtesane.

Nebagată în sêma, neconsiderată, ne luată în seriosu, jocaria pasivă, neoffensivă i-i se trecu toate capriciele ; se rîde și i-i se împlinescu toate fantasiile bisare. Cîndu vine e primită cu surise,

cîndu se duce nemenea nu întorce capulu după ea, sêu tace și trece la alt'ă.

Femeiei curtesane nu i-i se cere îndeplînirea contractului socialu. — Fidelitate conjugală, devotamentu maternu, nu-i suntu reclamate. — Virtutile domestice, administrațiunea interiorului, educațiunea copiiloru nu suntu ocupațiunile s'ale. Missi'a sa e de a provoca și a satisface pasiune înnobile.

Pote ne întielesce mai susu. — Nu e din mila ca asta femeia nu e supusă travalieloru penibili ; ci din despretiu : nu e crediută capabilă de a fi chiaru servă.

Unde locuesce asta femeia semi-cultă vetiocio. Êta semnalmentulu seu.

În societatea unde femeia nu e decatu curtesană :

Fata e maritată fora consimțimentulu seu.

Barbatulu i'ă de socie prim'ă îndiferentă venită.

Soci'a nu se crede insultată prin assiduitățile barbatiloru streini ce o încungiura.

Amiculu sociului 'și permite a speră totulu dela o socie, dela o numă.

Barbatulu casatoritu 'și crede dreptulu de a curteni una jună fată

Unu omu e favoritulu mai multoru femei. —

Ocupațiunile unice ale femeiei suntu : a fi frumoasă.

Cate o dată vitiulu e atatu de profundu încatu numai concepe infami'a traficării persônei sale, s'i se pare ea e mai onorabilă decatu munc'ă pentru agonisirea victiei.

Pudorea-i lipsesce atatu, încatu ea pote stă nemiscată la braciulu unui sociu actualu, vedîndu sotiulu, s'au sotiiei sei antecedenti.

Unu capritiu momentanu, o fantasia pentru primulu omu venitu o decide, mai multu s'au mai puțin facila, a'si abandonă și copii pentru a urm'ă pasiuniloru sale nebune.

Femeia curtesană nu e capabilă de amicie pură pentru omu.

Sîntimentulu demnității-lipsesce complectamente.

Ea nu rosiesce se placă fora a fi amată și stimată.

Ea preferă se placă mai multu decatu se înspire respectu.

Privirile insolente a unui publicu întregu nu o ofensă.

Fetiti'a s'an soti'a, ea pote audî ca i-se ofera auru în schimbulu onorei.

Dacă, din întemplantă, o simpatia misterioasă o atrage către unu omu onestă ea-si omora sîntimentulu puru pentru a se casatori cu avutulu puțin amabil și despretiuitu.

Cu totu pretiulu i trebuie auru spre a cumpără încantări : totu trebuie farmecati : nu trebuie se remana barbatu ce se nu voliasca și se adeste favorele sale.

Unde e femeia curtesana barbatului si femeia an surisulu lui Faust pre buze candu se pronuntia numele virtutei.

Unde femeia e curtesana socia, sub ochii sociului, impromuta chimiei in cantari fizice spre a uimi . . . pe cene . . . nu pre sociulu seu, elu i cunosce vera faca.

Unde femeia e curtesana anim'a barbatului a uitatu se bata : nu e deprinsa se palpate la vederea celei celu va face parente, creatoru ; ea nu e deprinsa se bata la vederea celei ce la facutu omu.

Unde e femeia curtesana

Nu e femeie,

Nu e insotire,

Nu e familie,

Nu e societate,

Nu e natiune,

Nu suntu omeni.

Unde locuesce femeia curtesana, o sciiti : avendu photographia veti recunosce modelulu.

(Pinea va urma.)

Diverse.

Fapte de urmatu. Illustrissimulu Domnu *Joanu Olteanu Episcopulu Oradei-mari* a daruitu in ajutoriulu tenerimei scolare mai lipsite din Blasiu 100 fl. v. a. — Illustrissimulu Domnu *Dr. Victoru Mihali Episcopulu Lugosiului* a daruitu in ajutoriulu seracimei din Lugosiu 100 fl. v. a. asemenea in folosulu a duoru spitale din Lugosiu câte 50 fl. v. a. pentru ficcare. — *Gvernulu Romaniei* a votatu marelui Patriotu si literatu *A. P. Ilarianu* unu ajutoriu de câte 3000 lei noi (1200 fl. v. a.) pentru trei ani subsecuenti spre a-si cautá de sanetate. — *Advocatul* *Dr. Joanu Popu* a daruitu scólei romane din Aradu 10 fl. si 1 galbenu.

Cuvente de invetiatu. Santieni'a nu stá in portu si barbe lunge. *Cichindealu.*

Nemicu mare in lume n'a prinsu radecina fora se fia avutu martiri. Déca Apostolii lui Christu judecáu ca nu erá oportunu a se espune la tortura, omenimea ar' fi idololatra pana asradi. *B. P. Hajdeu.*

Ori ce amu face betranetiele paciente nu subsistu singure : nefericire natiuneloru, cari n'au jumme impacienta. *Philaréte Chasles.*

Candu o lectura ve inaltia spiritulu si ve insufia sentieminte nobile si curagiose, nu cautati alta regula pentru a judecá opulu : elu este buna si e facutu de mana de lucratoriu. *La Bruyére.*

Literatura.

Cuventari funebrali senu la morti, elucrate dedinsinsulu nostru continuatoriu besericescu *Joanu P. Papiu*, — vedi invelitoria dela numerulu I. a „*Predicatoriului Sat rom.*“ — voru esí de su tipariu in dilele acestea. Dupa ce amu intielesu ca Domnulu Auctoriu nu a dispusu a se tipari esemplare de prisosu, noi amu abonatu mai multe esemplare pentru de a avé de indemana pentru prenumerantii nostri. Avisamu dara pre toti cá se se adreseze la noi pentru esemplarele de lipsa trametiendu-ne pretiulu de 1 fl. 50 cr. v. a.

Tragemu atentiunea toturoru asemenea la opurile, cari in dilele acestea se voru pune su tipariu si anume la : **Concordanti'a biblica reale**, elucrata de Domnulu *Titu Budu*. Opulu acest'a forte folositoriu pentru fiesce-care crestinu fora de osebire de stare si pusetiune, vene a ample o lacuma in literatur'a nostra. Pretiulu de prenumeratiune e 3 fl. v. a. er' pretiulu de bolta va fi 4 fl. pentru ace'a nu trebe intardiatu cu prenumeratiunea : in Gherl'a la auctorulu senu in Desiu la Redactiunea *Predicatoriului*. — **Anghir'a crestina senu 20—30 cuventari funebrali (de inmormentare)** de Domnulu *Titu Vespasianu Gheaj'a* va cuprinde predici funebrali intocmite pentru felurite casuri cu privire la secsu, etate si starea sociala si lucrate intr'o limba usiora si stilu populariu voru fi de ajutoriu forte mare veri si carui preotu in petrecerea celoru repausati la locasiurile vecinicie, avisamu dreptu ace'a pre toti a grabi cu trameterea prenumeratiuneloru in suma de 1 fl. 50 cr. v. a. la Auctoriulu in Gherl'a senu la Redactiunea *Predicatoriului* in Deesiu.

Dispunemu de catev'a esemplarie din : **Cunun'a de doliu pre mormentu** de *Georgiu Stefanu*, care cuprinde 20 viersuri de doliu la morti si 36 viersuri de ertatiuni, si o tramitemu cu francare postala la ori-care abonantu alu nostru pre langa primirea inainte (prin asemnatiune postala) a pretiului de 50 cr. v. a. pentru unu esempl. 4 fl. v. a. pentru 10 esempl. — si 8 fl. v. a. pentru 25 esemplare.

Amu tiparitu catev'a esemplare de prisosu din **Mesurile metrice** scrise de Domnulu *Profesoriu Teodoru Petrisioru* si esite in prevedietur'a foiei nostre, pentru de a poté servi si neabouantiloru foiei nostre cu acestu opsiuru neincungiuratu de lipsa si tramitemu veri-si-cui cu francare postala, dupa primirea pretiului de 25 cr. v. a. pentru unu esempl., — 2 fl. v. a. pentru 10 esempl., — 4 fl. v. a. pentru 25 esempl. si 12 fl. v. a. pentru 100 esemplare.